TRŽIŠKI MUZEJ #5 | JUNIJ 2026

Muzejski firbc

Novičnik Tržiškega muzeja

AKTUALNO

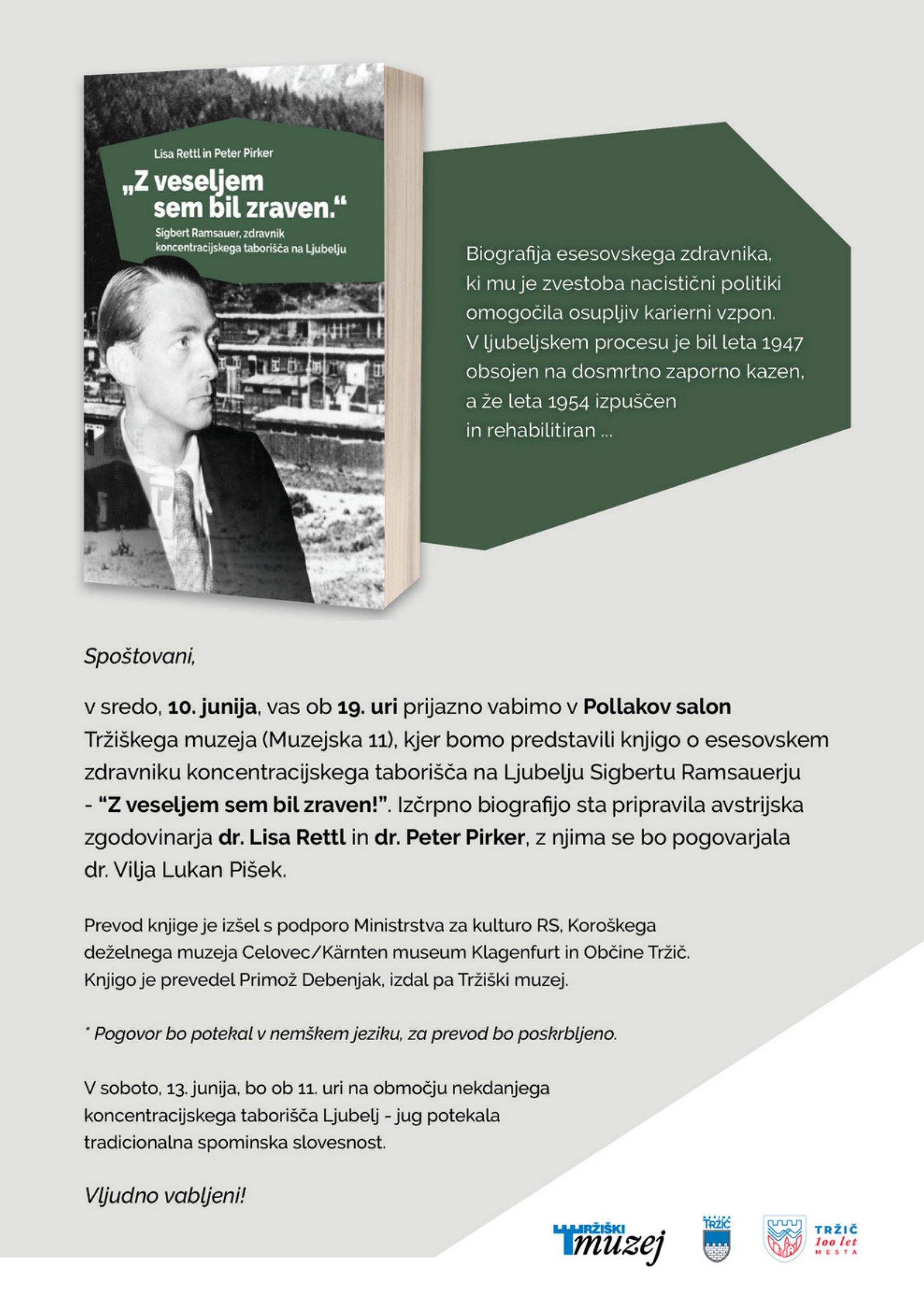

Lisa Rettl in Peter Pirker

„Z veseljem sem bil zraven.“

Sigbert Ramsauer, zdravnik koncentracijskega taborišča na Ljubelju

Biografija esesovskega zdravnika, ki mu je zvestoba nacistični politiki omogočila osupljiv karierni vzpon. V ljubeljskem procesu je bil leta 1947 obsojen na dosmrtno zaporno kazen, a že leta 1954 izpuščen in rehabilitiran ...

Spoštovani,

v sredo, **10. junija**, vas ob **19. uri** prijazno vabimo v **Pollakov salon** Tržiškega muzeja (Muzejska 11), kjer bomo predstavili knjigo o esesovskem zdravniku koncentracijskega taborišča na Ljubelju Sigbertu Ramsauerju - **“Z veseljem sem bil zraven!”**. Izčrpno biografijo sta pripravila avstrijska zgodovinarja **dr. Lisa Rettl** in **dr. Peter Pirker**, z njima se bo pogovarjala dr. Vilja Lukan Pišek.

Prevod knjige je izšel s podporo Ministrstva za kulturo RS, Koroškega deželnega muzeja Celovec/Kärnten museum Klagenfurt in Občine Tržič. Knjigo je prevedel Primož Debenjak, izdal pa Tržiški muzej.

** Pogovor bo potekal v nemškem jeziku, za prevod bo poskrbljeno.*

V soboto, 13. junija, bo ob 11. uri na območju nekdanjega koncentracijskega taborišča Ljubelj - jug potekala tradicionalna spominska slovesnost.

Vljudno vabljeni!

Od glave do pet je Kranjec odet – nekdanja obuvala za vsak dan in praznik.

Vabljeni
na odprtje etnološke razstave
Od glave do pet je Kranjec odet–
nekdanja obuvala za vsak dan in praznik
v petek, 12. junija 2026, ob 17. uri, v Liznjekovi domačiji v Kranjski gori.

Razvoj obuval na Kranjskem in širše nam bo predstavil avtor razstave **dr. Bojan Knific.** V kulturnem programu bomo prisluhnili **Suhim hruškam.**

81. OBLETNICA OSVOBODITVE KONCENTRACIJSKEGA TABORIŠČA LJUBELJ - JUG

Spominska slovesnost ob 81. obletnici osvoboditve koncentracijskega taborišča Ljubelj bo potekala v **soboto, 13. junija 2026**, ob **11. uri**, v spominskem parku nekdanjega KT Ljubelj - jug. Prireditev je posvečena spominu na žrtve nacističnega koncentracijskega taborišča na Ljubelju in druge žrtve fašističnega in nacističnega nasilja v času druge svetovne vojne.

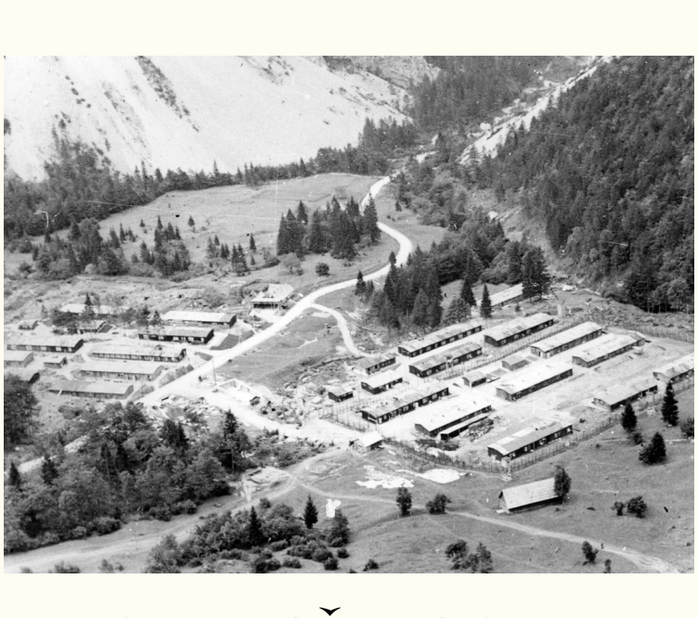

ŠTUDIJSKI KROŽEK O STARIH FOTOGRAFIJAH TRŽIČA

V četrtek, **18. junija, ob 18. uri**, ste vljudno vabljeni v Pollakovo kajžo na že drugo srečanje študijskega krožka o starih fotografijah Tržiča. Namen krožka je ureditev muzejske fototeke in zbiranje "novih" starih fotografij Tržiča. Vljudno vabljeni, da prinesete fotografije na skeniranje v Tržiški muzej, da bodo na srečanju lahko uporabljene pri analizi in pogovoru. Tema drugega srečanja so prebivalci, notranjosti stavb, trgovin, domovanj. Seveda pa sprejmemo tudi drugo fotografsko gradivo.

Veselimo se vašega prispevka in vas pričakujemo v Pollakovi kajži!

POLETNA MUZEJSKA NOČ

Vabljeni na poletno muzejsko noč, ki bo letos v **soboto, 20. junija**.

Od 18.00 do polnoči pripravljamo pester program:
- **18.00–20.00**: delavnica izdelovanja improviziranih glasbil in koncert na muzejskem vrtu (primerno za otroke in odrasle)
- **18.00**: vodenje po Pollakovi kajži (obrtne zbirke, Gašperjeva podstreha, smučarski muzej)
- **21.30**: filmski večer, ogled starih filmskih posnetkov o Tržiču na muzejskem vrtu
- **23.00**: "Nočno življenje v Tržiču" – tematsko vodenje po mestu, zbirno mesto pred muzejem

V času poletne muzejske noči je vstop v muzej **brezplačen**.
Vabimo vas, da poletno muzejsko noč preživite v naši družbi.

ZGODILO SE JE

FUŽINA GERMOVKA – SV. FLORJAN IN KATALOG K RAZSTAVI

V ponedeljek, 4. maja, smo v Fužini Germovka predstavili katalog k razstavi *Kovano v Paradižu*. Katalog s 112 stranmi, ki ga je pripravil dr. Bojan Knific, obsega pregled razvoja metalurške dejavnosti v Tržiču in okolici, življenje in delo tržiških kovačev ter historiat Fužine Germovka s predstavitvijo lastništva, kovačev, ki so v njej kovali, in kovanih izdelkov. Na predstavitvi si je bilo mogoče ogledati tudi kratek dokumentarni film Janeza Remica o izdelovanju kos v tržiški tovarni Tokos.

Na Florjanovo je v Tržiču še vedno praznično. Ob požaru leta 1811 so se Tržičani zaobljubili, da bodo na Florjanovo vsako leto pripravili procesijo in prispevali za sv. mašo. Kolikor je znano, je procesija redno potekala do druge svetovne vojne. Nemška oblast jo je leta 1941 prepovedala, a se Tržičani niso dali in jo že leta 1942 ponovno pripravili, enako v naslednjih letih vojne. Po drugi svetovni vojni jo je ukinila socialistična oblast, po daljši prekinitvi se ponovno redno vije po tržiškem Trgu svobode od leta 1993.

Godu sv. Florjana se je letos pridružila posebna slovesnost. Na strehi fužine Germovka je zasijala kovana podoba sv. Florjana, kakršna je bila na njej, kot je razvidno iz starih fotografij, pred sto in več leti. Blagoslovil jo je tržiški župnik Tomaž Prelovšek.

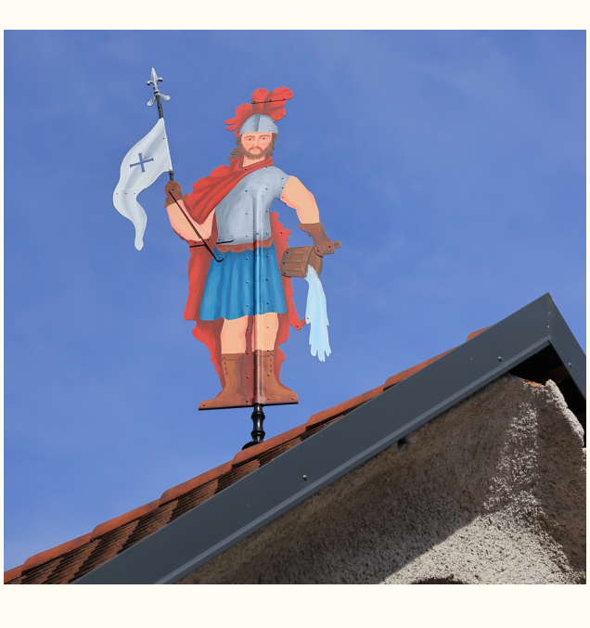

Podoba sv. Florjana je bila izdelana po originalu, ki ga hranimo v muzeju; nekdaj je bil na stari hiši na Fabrki (Pot na pilarno 13). Kot je v rokopisu zapisala Marija Petek, je bila hiša, na kateri je bil ohranjeni sv. Florjan, sprva namenjena zaposlenim v Radetzkyjevi tovarni pil. Ko so hišo podrli, so sv. Florjana prinesli v Tržiški muzej, vključen je bil v gasilsko zbirko. Po originalni silhueti je kovač Štefan Pintar izdelal kovano kopijo, pobarvala jo je restavratorka Katarina Fras, ki je pri poslikavi upoštevala izvirno podobo in uporabila odtenke barv, ki se čimbolj približujejo originalnim. Vsa dela je vodil Boštjan Meglič.

V večernih urah je v Fužini Germovka potekala predstavitev kataloga. Zbrane je pozdravil David Ahačič, dve skladbi je v kombinaciji z nakovalom, ki je v Germovki, zaigral ožji sestav Pihalnega orkestra Tržič. Anja Bajda je spregovorila nekaj besed o pripravi razstave in kataloga, dr. Bojan Knific je predstavil vsebino novega kataloga, ki ga je za 15 € mogoče kupiti v Tržiškem muzeju in na TPIC Tržič.

Na predstavitvi kataloga smo si ogledali tudi izjemno zanimiv kratek dokumentarni film o izdelovanju kos, ki ga je leta 2007 posnel Janez Remic.

Dokumentarne posnetke Janeza Remica smo v Tržiškem muzeju leta 2026 na novo montirali, jim dodali nekaj fotografij in spremna besedila, ki jih je prebral David Ahačič. Za dokumentarni film in pomoč pri pripravi besedil se iskreno zahvaljujemo Slavki Remic, Vladimirju Goltezu, Petru in Ireni Studen ter izjemnemu tržiškemu kovaču Antonu Kralju. Film sta montirala Žan Škrjanec in Matic Kutin, zvočno opremo je prispeval Klemen Bohinc.

PESTER PROGRAM OB MEDNARODNEM MUZEJSKEM DNEVU

V nedeljo, 17. maja, smo v enotah Tržiškega muzeja obeležili mednarodni muzejski dan. Ta je tokrat potekal pod geslom *Muzeji povezujejo razdeljeni svet*.

Obiskovalci in obiskovalke ste si lahko med 10. in 18. uro brezplačno ogledali obrtne zbirke, Slovenski smučarski muzej in Gašperjevo podstreho. Ta dan je v Pollakovi kajži najmlajše čakal tudi *Lov na zaklad*.

Ob 11. uri smo se podali po območju Koncentracijskega taborišča Ljubelj jug in muzeju ter se nato odpravili še na avstrijsko stran, kjer nas je po severnem delu taborišča popeljala predstavnica Mauthausen Komiteja Koroška Valentina Tschaschel.

V Fužini Germovka smo si ob 14. uri ogledali novo stalno razstavo o kovaštvu v Tržiču *Kovano v Paradižu*, udeleženci so si lahko izdelali mali kovani spominek.

V Galeriji Paviljon NOB je bilo živahno po 16. uri, ko so tam nastopile plesalke Društva plesalk v tretjem življenjskem obdobju, dogajanje pa se je bo 17.30 preselilo v Pollakov salon, kjer smo gostili Folklorno skupino Karavanke s predstavitvijo glasbene izdaje pevcev ljudskih pesmi *Ohcet bo! Ženitovanjske pesmi na Gorenjskem*.

DEDIŠČINO TRŽIČA SO RAZISKOVALI ŠTUDENTI FILOZOFSKE FAKULTETE

V petek, 22. 5. 2026, je bila v občinskem atriju odprta ulična razstava *Tržič – živo mesto*, ki je nastala v sodelovanju oddelkov za geografijo, umetnostno zgodovino ter etnologijo in kulturno antropologijo Filozofske fakultete Univerze v Ljubljani ter s strokovno in logistično podporo Zavoda za varstvo kulturne dediščine, Tržiškega muzeja in Občine Tržič.

Odprtju je sledilo vodstvo po razstavi in učna pot Tržiške hiše v organizaciji študentk Oddelka za umetnostno zgodovino. Na samostojnem sprehodu po mestu so obiskovalci na različnih informativnih točkah spoznavali zgodovino tržiških hiš. Študenti etnologije in kulturne antropologije so predstavili panoje, ki so nastali na podlagi raziskovanja tržiških rokodelstev.

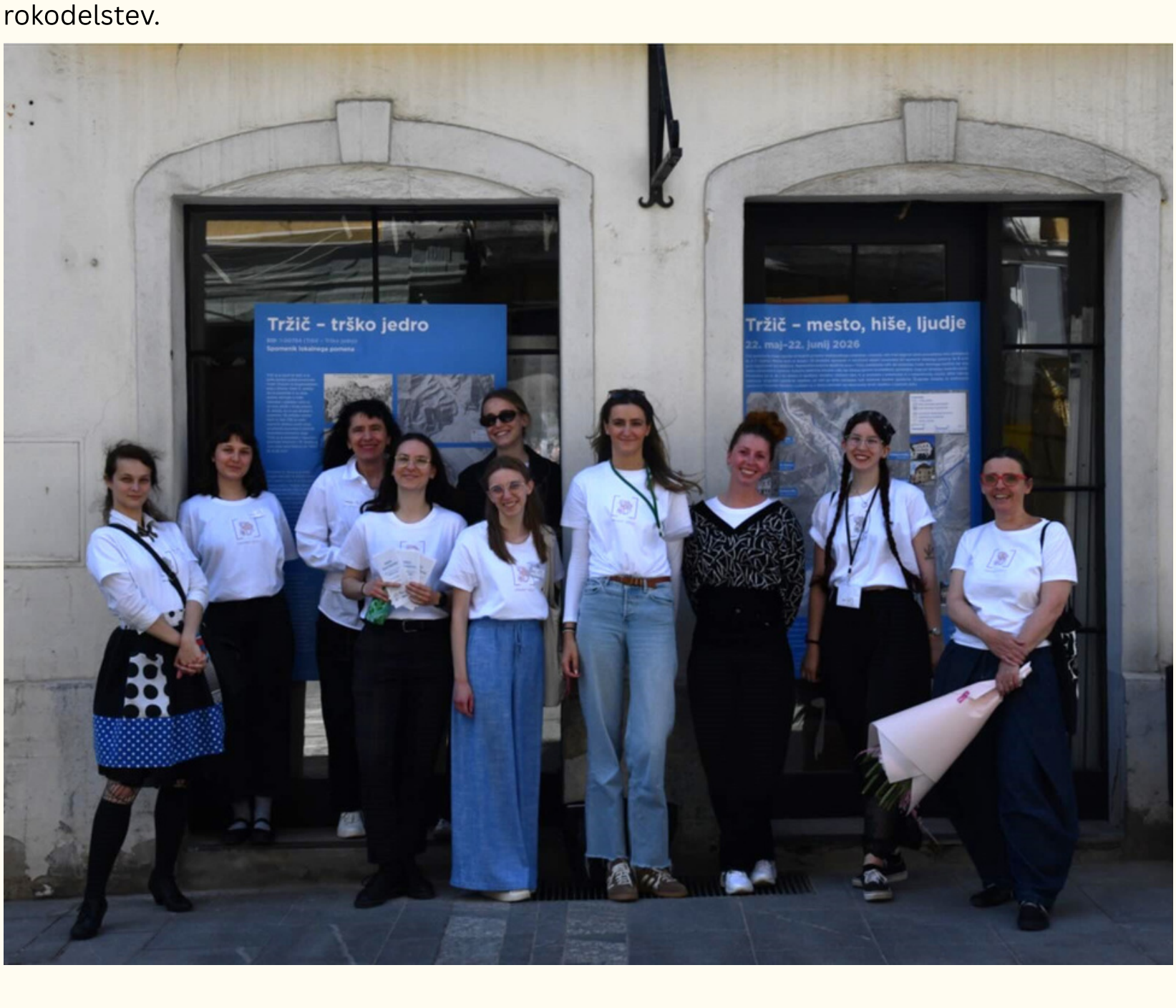

BEŠTROVA KONKRETIZACIJA VIDENJ V GALERIJI PAVILJON NOB

V Galeriji Paviljon NOB smo v četrtek, 21. maja odprli novo razstavo. Tokrat smo predstavili dela akademskega slikarja Franca Beštra, ki jih je avtor označil kot *Konkretizacija videnj*. Predstavljena so bila predvsem avtorjeva najsodobnejša dela, naslikana v nadrealistični maniri, za katere ideje, kot sam pravi, črpa iz sveta sanj. Avtorja, njegovo delo in razstavo samo je podrobneje predstavila umetnostna zgodovinarka in likovna kritičarka Petra Vencelj, ki je izpostavila predvsem avtorjevo mojstrsko obvladovanje barve. Tudi avtor se je zahvalil muzeju za povabilo in poudaril, da je razstava tudi prodajna. Na koncu je besedo dobil tudi direktor muzeja David Ahačič in odprl razstavo. Za kulturni program sta poskrbela trobilni duo Urban Kukovič in naš Žan Škrjanec. Vsem obiskovalcem se zahvaljujemo za obisk, vse ostale pa vabimo na ogled razstave, ki je možen do 27. junija 2026.

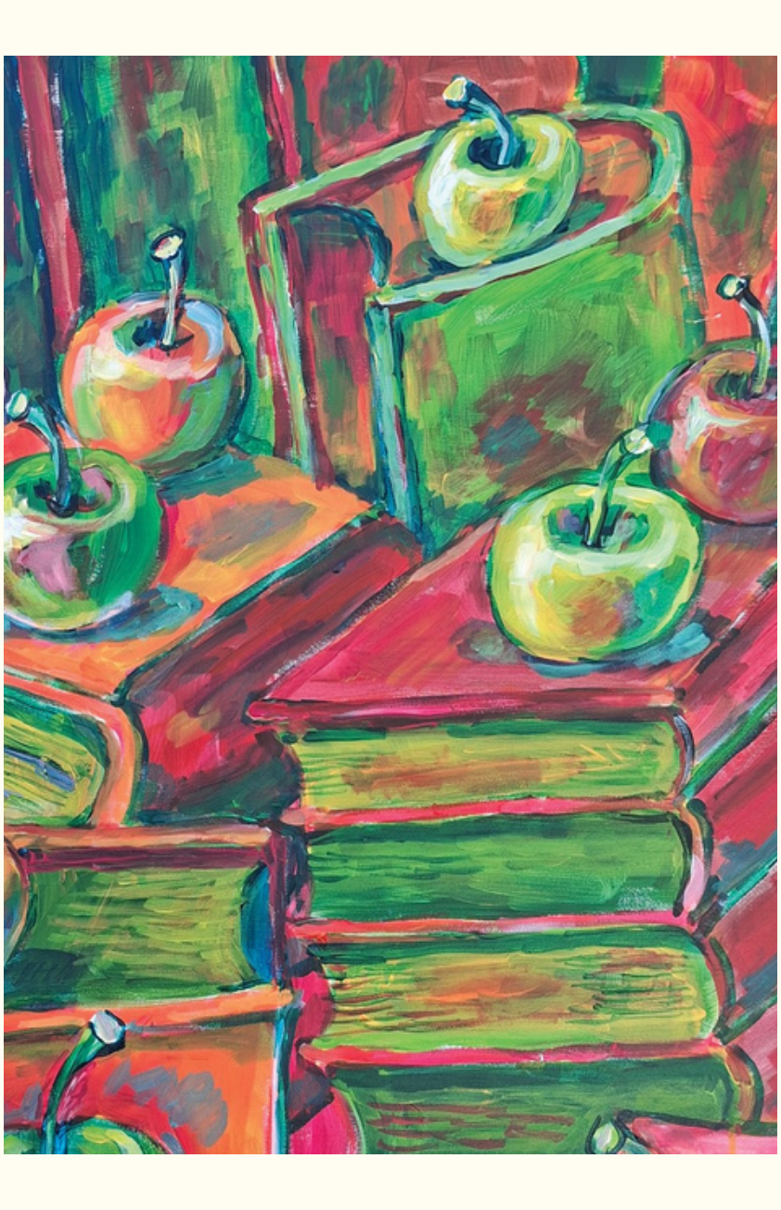

MUZEJSKI AVTOBUS NAS JE POPELJAL NA KRAS

V soboto, 23. maja, smo se vsi zainteresirani v organizaciji Tržiškega muzeja z muzejskim avtobusom popeljali na Kras.

V **Notranjskem muzeju Postojna** nas je sprejela muzejska vodnica Polona in nas popeljala po navdušujoči razstavi **Muzej krasa**, ki se razteza po treh nadstropjih in prikazuje nastanek krasa, kraške jame kot največjega naravnega pojava ter življenje in delo človeka v kamniti pokrajini.

Ogledali smo si tudi zunanji depo z nekaj večjimi predmeti, katerih delovanje je prikazano s projekcijami nanje. Pot nas je vodila do bližnje Sežane, kjer nas je v **Kosovelovi spominski sobi** sprejela ga. Julijana, nas popeljala skozi življenje in delo slovitega slovenskega pesnika, čigar 100. obletnico smrti obeležujemo 27. maja 2026.

V Sežani smo postanek zaokrožili s pristnimi kraškimi njoki in se, okrepčani, podali še na pot proti slikoviti vasici Štanjel, ki v zadnjih letih doživlja preporod na področju turizma in dela z obiskovalci. Z destinacijo upravlja Občina Komen in Območna razvojna agencija Krasa in Brkinov. V prenovljenem gradu se nahaja turistično informacijski center, mi pa smo se z vodnico Dašo sprehodili po **Muzeju Grad Štanjel**. Ta obsega zelo interaktivno zbirko **Narava in človek na Krasu**, kjer lahko med drugim doživite moč burje v vetrovniku, zaigrate na glasbila iz kamna ali povonjate kraški zrak. **Muzej slovenskega jezika in knjige**, ki se nahaja v istem poslopju, je ravno tako interaktivno doživetje: v telefonski govorilnici lahko interpretirate pesem in si jo pošljete na e-naslov, zavrtite časovni stroj in se premikate skozi razvoj slovenskega jezika v času ali odprete polkna in skozi okenske odprtine zaslišite različna narečja slovenskega jezika.

Daša nas je popeljala še po vaškem jedru, nam razkazala kraško hišo s kamnitimi žlebovi in škrlasto streho ter vaško štirno in nam v hladu sence Ferrarijevega vrta pojasnila značilnosti zelo domišljene Fabianijeve arhitekture. Obiskali smo tudi sveže odprto Natalijino hišo, v muzej preurejeno depandanso Ferrarijeve vile z novo razstavo o arhitektu Maksu Fabianiju.

Izlet smo zaokrožili z osvežitvijo na razgledni terasi gostinskega lokala v Štanjelu in krenili nazaj proti Gorenjski.

Prihodnje muzejske avanture se nadejamo jeseni!

STROKOVNA EKSKURZIJA V BELO KRAJINO

V sredo, 27. 5. 2026 smo se muzealci odpravili na strokovno ekskurzijo v Belo krajino. Naš glavni cilj je bil ogled Slovenskega gasilskega muzeja dr. Branka Božiča v Metliki. Ker je eden od naših prihodnjih projektov je ureditev depojev v BPT, ki vključujejo tudi gasilsko zbirko, smo v gasilskem muzeju iskali primere dobrih praks.
Ogledali smo si še Belokranjski muzej v Metliki, kjer so nas prijazno sprejeli naši kolegi muzealci. V Žuničih smo obiskali Šokčev dvor (v muzej preoblikovana tradicionalna kmečka hiša) in izvedeli marsikaj zanimivega o Krajinskem parku Kolpa. Na poti domov pa smo se ustavili še v muzeju Lojzeta Slaka in Toneta Pavčka in lepo zaključili en krasen majski dan.

NAPOVEDUJEMO

Četrtek, 2. julij, ob 18. uri: Odprtje razstave slikarskega društva Atelje Bled v Galeriji Kulturni center Tržič

Četrtek, 9. julij, ob 18. uri: Odprtje razstave Lele B. Njatin z naslovom *Pravica do pozabe* v Galeriji Paviljon NOB

KURNIKOVO LETO

FORTUNAT KURNIK MLAJŠI – KOLAR IN IZUMITELJ

Žan Škrjanec in Sonja Koren Valjavec

Fortunat Kurnik mlajši se je rodil 5. julija 1822 (datum je vzet iz krstne knjige župnije Tržič, na njegovem nagrobniku je kot datum rojstva naveden 12. julij 1822), torej 4 leta pred njegovim bolj znanim bratom Vojtehom, kot prvi otrok očetu Fortunatu starejšemu in materi Katarini. Fortunat mlajši je bil v obravnavah družine Kurnik sicer pogosto omenjen, a je vseeno ostajal v senci svojega mlajšega brata Vojteha. V nadaljevanju bo predstavljen v novi luči – kot pomemben tržiški kolar, razgledan mož in izumitelj, ki je svoje patente objavljal ter pošiljal preko meja dežele Kranjske.

Rojen je bil na naslovu Tržič št. 92 (danes Trg svobode 22), kar pomeni, da ob njegovem rojstvu Kurniki še niso živeli v hiši, ki jo danes imenujemo Kurnikova hiša, družina se je tja preselila pozneje. Šolal se je na tržiški trivialki, dvorazrednici, pozneje se je izučil v poklicu svojega očeta, v kolarstvu. Leta 1840 mu je kot komaj osemnajstletnemu umrl oče, zato je kot najstarejši sin prevzel skrb za družino. To vidimo v kupoprodajni pogodbi iz leta 1842, med mladoletnim Fortunatom Kurnikom (polnoletnost je takrat nastopila s 24. letom), ki ga je zastopal Jakob Peharc, in Antonom Kališnikom. Predmet pogodbe je bilo lastništvo hiše z naslovom Tržič št. 76, danes Kurnikove hiše. V tem dokumentu je zapisano, da Anton Kališnik, ki je bil naveden kot lastnik te hiše že v franciscejskem katastru, proda *»Fortunatu Kurniku po njegovem skrbniku Jakobu Peharcu hišo št. 76, ležečo v Tržiču, ki je podložna gospostvu Tržič (urbarska št. 120), skupaj z vsemi pravicami in pripadajočimi deli, v nepreklicno last za znesek 500 goldinarjev«*. Tako je Fortunat Kurnik tudi dejansko postal lastnik hiše, v katero so se Kurniki preselili v začetku 30. let 19. stoletja. Prvih 35 goldinarjev dolga je poplačal ob podpisu pogodbe, ves ostal dolg pa je ostal neporavnan več kot 30 let – do leta 1877, ko je Fortunat poplačal glavnico in obresti.

Fortunat Kurnik je bil razgledan mož bistrega razuma. Izdeloval je *»monge – posebne priprave za likanje«*, kolovrate in druge zahtevne kolarske izdelke, v glasilu *Notranjeavstrijski industrijski in obrtni list za širjenje koristnih znanj med vsemi stanovi*, ki ga je urejal Carl V. Frankenstein v Gradcu (*Innerosterreichisches Industrie und Gewerbeblatt zur Verbreitung gemeinnutziger Kenntnisse fur alle Stande*), pa smo odkrili objavljene načrte in risbe. V njem je Fortunat med letoma 1843 (ko je bil še mladoleten!) in 1847 izdal kar 11 različnih patentov. Večinoma gre za predmete, narejene iz lesa, ki so bili v pomoč v kolarskem poklicu, npr. krožna žaga, stroj za ostrenje zob žaginih listov, krivuljno ravnilo, vpenjalna spona, cevni vrtalni stroj itd., najdemo pa tudi patent za voz z nastavljivo širino. Po vsem tem lahko sklepamo, da je Fortunat pri svojih patentih nadgrajeval predvsem orodje, ki bi olajšalo ali izboljšalo njegovo kolarsko delo. Časopis je bil eno glavnih tehničnih glasil v jugovzhodnem delu Habsburške monarhije, predvsem za območje Štajerske, Kranjske in Koroške, saj je že zelo zgodaj poročal o novih tehničnih inovacijah in tehnoloških postopkih, v njem so bile objavljene skice in opisi strojev. Fortunatove objave v njem zato smemo šteti kot stvar prestiža, kar je Fortunat Kurnik izkoristil leta 1862, ko je prosil Trgovsko in obrtno zbornico za prijavo na svetovno razstavo v Londonu istega leta. Prošnji je priložil svoje skice iz Frankensteinovega časopisa ter prosil Zbornico za prijavo na razstavo ter finančno podporo. Prošnjo so mu najverjetneje zavrnili, ker njegovega imena med sodelujočimi na razstavi ne zasledimo.

Dodajava pa še nekaj iz njegovega družinskega življenja. Fortunat Kurnik je bil dvakrat poročen, prvič z Jožefo Završnik, sestro znanega župnika, pesnika ter homeopata Franca Završnika, rojenega v Tržiču. Poročila sta se 7. julija 1856 na Koprivniku v Bohinju, poročil ju je Franc Završnik, ki je takrat tam služboval. V zakonu se jima ni rodil noben otrok, Fortunat je po pričevanjih sprejel nekaj otrok iz prvega zakona brata Vojteha. Jožefa je 15. novembra 1885 umrla. Čez dobro leto se je znova poročil, tokrat s 30 let mlajšo Nežo Klemenc z Jesenic. V zakonu sta se jima rodila sin Luka, ki je obrt kolarstva zamenjal z mizarstvom, ter Marija, med Tržičani bolj znana kot Rodarjeva Mici. Fortunat je bil v Tržiču spoštovan meščan, bil je član dobrodelne organizacije Vincencijeve konference, z Vojtehom sta bila člana škofjeloške čitalnice. Fortunat je bil tudi prvi, ki je zbral Vojtehovo delo. Umrl je 20. oktobra 1900. Le nekaj tednov pred smrtjo je vse svoje premoženje prepisal na svojo ženo Nežo, ki je s tem postala nova lastnica Kurnikove hiše.

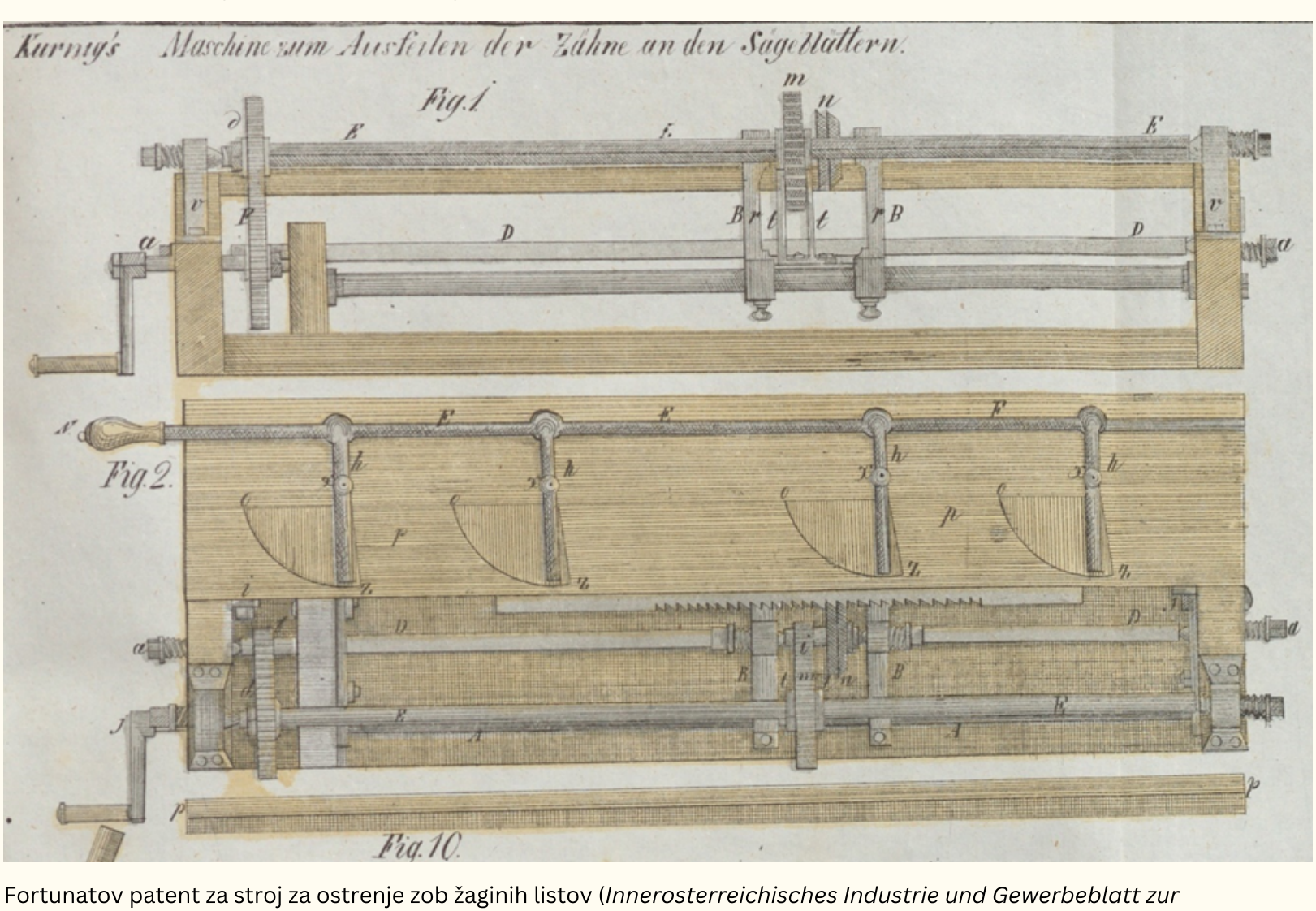
Kurnigs Maschine zum Ausfeilen der Zähne an den Sägeblättern.
Fig. 1
Fig. 2.
Fig. 10.

Fortunatov patent za stroj za ostrenje zob žaginih listov (*Innerosterreichisches Industrie und Gewerbeblatt zur Verbreitung gemeinnutziger Kenntnisse fur alle Stande, 1846*).

Viri
- Krstna knjiga župnije Tržič (1821–1843)
- Poročna knjiga župnije Tržič (1870–1907)
- Arhiv Tržiškega Muzeja, Arhivska škatla Mici Kurnik
- Nadškofijski arhiv Ljubljana, 423, Fortunat Kurnik, škatla 13
- Innerosterreichisches Industrie und Gewerbeblatt zur Verbreitung gemeinnutziger Kenntnisse fur alle Stande Herausgegeben und redigirt von Carl v. Frankenstein

Radi obiskujete Tržiški muzej? Vas zanimajo (krajevna) zgodovina, etnologija, razvoj obrti, umetnost? Ste prijatelj Tržiškega muzeja in se vam zdi naše delo pomembno? Potem vas prosimo, da to sporočilo posredujete tudi drugim, ki bi jih morda pritegnilo, a našega muzeja še ne poznajo ali še niso prejemniki našega novičnika.
*Če bi radi prejemali novičnik, se lahko prijavite nanj preko spletne strani Tržiškega muzeja www.trziski-muzej.si/ **ALI** preko e-naslova trziski.muzej@guest.arnes.si*

Tržiški muzej
Muzejska ulica 11
4290 Tržič

www.trziski-muzej.si